

הרב ישראל פסח פיינהנדר

רב ומו"ץ וראש כולל בית מדרש אבני ישפה
ירוממה, ירושלים

הלכות והליכות בברכת ישיבת סוכה

משקינן] אף שהניח מקצת חברים לא מהני אלא כשחוזרין לחברותן לסעודתן הראשונה, אבל לאכול או לשתות במקום אחר צריכין ברכה לכתחילה עכ"ל.

ענף ב: איזה עצה יש כדי שלא יצטרך לחזור ולברך בסוכה השניה שהכל כאשר אינו חוזר לסוכתו

העצה ששמעתי מפי מו"ר הרה"ג הרב שריה דבליצקי שליט"א היא שיברך על השתיה בחוץ, ואז הוא מקבל את הדין של עוברי דרכים שאין אצלם הדין של שנוי מקום וכמ"ש השו"ע שם סעי' ד', וזה באמת נראה קצת מוזר שיש לו סוכה על ידו והוא הולך ומברך מחוץ לסוכה, אבל עדיף לעשות כן מלהכנס לספק ברכות או אכילה או שתיה בלי ברכה.

ענף ג: אם המפסיד ברכה ראשונה גם מפסיד לישב בסוכה

ואם לא עשה עצה הנ"ל וצריך לברך מחדש ברכה ראשונה על דברי שהכל בסוכה השניה, אבל עדיין לא יצטרך לברך ברכה של לישב בסוכה. וטעם הדבר שהעובר מסוכה לסוכה פסק המ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ח ושעה"צ ס"ק צ"ד שהוא ספק אם חוזר לברך וספק ברכות להקל אפילו אם לא היה דעתו לצאת מן הסוכה שלו בעת שהוא בירך, ואם כן אינו ענין לברכה ראשונה על דברים שאינן טעונים ברכה במקומם אלא הוא דבר בפני עצמו, וממילא לא יברך ברכה על הסוכה אף שיברך על השתיה ופירות.

ענף ד: מתי מפסידיים ברכת לישב כאשר יוצאים מן הסוכה

כדי שיצטרך לברך מחדש לישב בסוכה, צריך שיהיה היסח הדעת וכמו שהלך להתפלל

בענין מנהג בני אדם שהולכים להרבה סוכות לבקר, וטועמים מעט בכל סוכה, יש לעיין אם חוזרים לברך על האוכל בכל סוכה, וכן אם חוזרים לברך לישב בסוכה.

ענף א: השאיר אנשים בסוכה ואין דעתו לחזור לסוכה ההיא

יש כמה בני אדם שרק שותים בסוכה שהם מבקרים ואחר כך הם הולכים לסוכה אחרת, ויש לעיין אם הם צריכים לחזור ולברך שהכל בסוכה השנייה.

ונראה שיש כאן הכלל של שנוי מקום שמבואר בשו"ע סי' קע"ח שדברים שאינם טעונים ברכה במקומם חוזר לברך, ואף כאן כיון שרק ברך שהכל או בורא פרי העץ, או פרי האדמה, הרי דברים אלה אינם טעונים ברכה במקומם.

אלא שהרגיל הוא שבעל הבית שותה עם האורחים, ואם כן שמו"ש יש כאן הדין שהשאיר מקצת חברים במקום שהוא שותה, שההלכה היא שאינו חוזר לברך כיון שהשאיר חברים במקומו, אלא שהאופן שמוזכר בשו"ע הוא שהוא חוזר למקומו הראשון, ובאופן שזה שהוא השאיר חברים במקומו, אינו חוזר לברך כאשר הוא חוזר.

אבל בשאלה שלנו אינו חוזר למקומו הראשון אלא הולך ממקום למקום, ומה יועיל חברים שהוא השאיר במקום כאשר אינו חוזר עליהם כלל וכלל. ולכן נראה לי שאף שהוא השאיר חברים שהוא שותה עמהם, אבל כל שהוא לא חוזר למקומו, הוא צריך לחזור ולברך בסוכה שהוא שותה שם. ושוב ראיתי שדבר זה מפורש במ"ב שם ס"ק ל"א שכתב וז"ל: אבל כשאוכל דברים שאינן טעונים ברכה במקומן כגון פירות וכיוצא בזה נאו ששותה

עצמה תקשור אותו, אבל כיון שיש כאן מאכל אחר שהוא קושר אותו למקומו, שוב אינו צריך לברך על השתיה שהרי יש לו מה שקושר אותו בגלל האוכל השני. ואף שנקט הבה"ל לשון סעודה, אבל גם הזכיר בתחילה סתם שטעון ברכה במקומו, וגם מצד הסברה דברינו נכונים.

ולכן כאשר אכל מזונות בסוכה הראשונה, וגם שתה משקין של ברכת שהכל בסוכה הראשונה וממשיך לשותות אותם בסוכה השנייה, אף שאינו אוכל מזונות, לא יברך עליהם.

ענף ח: דוגמאות מעשיות שמפסידים הברכה אם הלך לביתו אחר שהתחיל לאכול בסוכה
ובאמת השאלות שיש כאן הם גם בנוגע לאדם שאוכל בסוכה וצריך שוב ללכת לביתו. ואביא דוגמאות מעשיות. וכל הדוגמאות הם שאדם אוכל לבדו, אבל אם יש אחרים הרי נחשב שהשאר מקצת חברים. וכן מדובר שהסוכה הוא מחוץ לביתו.

1. הוא לא נוטל ידים, ואוכל ארוחתו בלי מזונות. אז מנה ראשונה הוא מרק. אחר שהוא גמר המרק הוא חוזר לבית להביא מנה שניה שהוא בשר ותפוחי אדמה. הרי כאן הסוכה הוא בחוץ הוא יצטרך לברך שנית על הבשר שהרי יצא מן הסוכה והפסיד הברכה.

2. הוא אוכל סעודה עם לחם. לכן נטל ידים וטעם מן המוציא פחות מכזית, ואחר כך הלך לביתו להביא אוכל. כעת אחר שיביא האוכל הוא צריך שוב לברך על הלחם, כי הפסיד הברכה אחר שהוא אכל פחות מכזית וכמ"ש המ"ב שם ס"ק כ"ח, שהרי בפחות מכזית אינו טעון ברכה במקומו.

ענף ט: הלך מביתו לסוכה בחצר אם חוזר לברך

גם יש בני אדם רבים שעושים הסוכה בתוך החצר של הבית שלהם, ויש לעיין אם זה נחשב שנוי מקום או לא.

אם החצר מוקף מחיצות אבל אין לו תקרה וכמו שמצוי בחצרות, הוא יכול ללכת ממקום למקום ואינו חוזר לברך וכמ"ש המ"ב סי' קע"ח ס"ק כ"ה.

מנחה או ערבית או יצא לעשות עסקיו, שזה נחשב היסח הדעת וכמ"ש המ"ב שם סוף ס"ק מ"ז. אמנם אם הוא יצא להתפלל באמצע סעודתו לא חוזר לברך לישב בסוכה וכמ"ש השעה"צ ס"ק צ"א.

ענף ה: אם יאמר למארה לבוין להוציאנו כאשר מניע לסוכת חבירו

ותמיד יש עצה בכל ספק שיאמר למארה שיכוון להוציאנו, שהרי הרבה פעמים המארה עדיין לא עשה ברכה על השתיה ועל הפירות, ואז יכול להוציא את האורחים כיון שזה הדרך להוציא אותו מכל ספק.

ענף ו: בירך על מזונות בסוכה אחת והלך לאכול מזונות בסוכה שניה

עד כאן דברנו על אוכל שאינו טעון ברכה במקומו, אבל באמת הרבה בני אדם אוכלים מזונות בכמה סוכות, כי רוצים לברך לישב בסוכה, וגם משום שהם רוצים לתת אוכל יותר מכובד משתיה. וכבר מבואר בסי' קע"ח מ"ב ס"ק מ"ה שדין המזונות כדין הדברים שטעונים ברכה במקומם. ולכן אם ברך על מזונות ואכל כזית כמ"ש המ"ב שם ס"ק כ"ח, והלך לסוכת חבירו, לא יברך שוב על המזונות שהרי הוא טעון ברכה במקומו.

ענף ז: בירך מזונות ושתיה בסוכה אחת והלך לשתות בסוכה שניה

כדי שנבין איך לנהוג כאשר בירך על המזונות ושתיה בסוכה אחת והלך לסוכה השניה לשתות שתיה, צריך להבין את הבה"ל סי' קע"ח סעי' ב' ד"ה ואכל וז"ל: היינו שמתחילה אכל דברים הצריכים ברכה במקומן אבל במקום שהלך עתה בתוך הסעודה אפילו שתה יין [ומיירי שברך תחלה על היין בסעודת הפת] או מים אין צריך לברך, דהא על כרחו צריך לחזור לקביעותו הראשון והרי כעומד באמצע הסעודה עכ"ל.

וביאר דבריו נראה שאף שבשתיה הכלל הוא שכיון שמשנה מקומו הפסיד את הברכה, אבל כאשר השתיה היא מלווה בדברים שטעונים ברכה במקומם, הרי יש לו משהו שקושר אותו למקומו. ולא צריך שהשתיה